

Jaarstukken 2013

Jaarverslag en jaarrekening 2013

Colofon

De Rekenkamer Oost-Nederland is een onafhankelijk orgaan dat onderzoek doet naar de doeltreffendheid, doelmatigheid en rechtmatigheid van het gevoerde bestuur van de provincies Gelderland en Overijssel.

De bestuursleden van de Rekenkamer zijn: de heer M.M.S. Mekel (voorzitter), de heer drs. R.S. de Heus EMIA RO (plv. voorzitter) en mevrouw mr. Th.O.J. Lucardie. De secretaris-directeur is de heer drs. C.F.M. Bruggink RO.

Rekenkamer Oost-Nederland
Achter de Muren Zandpoort 6
7411 GE Deventer
Telefoon: 0570 – 66 58 00
info@rekenkameroost.nl
www.rekenkameroost.nl
Twitter: @RekenkamerOost

Jaarstukken 2013

Jaarverslag en jaarrekening 2013

Deventer, april 2014

Leeswijzer

In deze jaarstukken verantwoordt het bestuur van de Rekenkamer zich over het gevoerde beleid in 2013. Dit document bestaat uit twee delen.

In deel 1, het *jaarverslag*, gaan we achtereenvolgens in op onze strategie, de onderzoeken van 2013, de doorwerking van onze onderzoeken, de oriëntatie op onderzoeksonderwerpen en onze bedrijfsvoering (hoofdstuk 1 t/m 5).

In deel 2, de *jaarrekening*, vindt u de staat van de baten en lasten, de balans, de grondslagen van waardering en resultaatbepaling en tot slot de verklaring van de accountant en het voorstel van het bestuur voor de resultaatbestemming (hoofdstuk 6 t/m 9).

Voorwoord

2013 is het jaar van de doorontwikkeling van de Rekenkamer Oost-Nederland. Na negen jaar heeft de rekenkamer afscheid genomen van haar voorzitter Piet van Dijk die samen met het bestuur, de secretaris-directeur en de medewerkers van het bureau, vanaf nul een instituut heeft opgebouwd dat staat als een huis. Met ingang van 1 januari 2014 wordt onder het nieuwe voorzitterschap van Michael Mekel zijn werk voortgezet.

Ook het jaarverslag heeft een doorontwikkeling gemaakt: de opzet is anders en er staat meer informatie in. Zo wordt in hoofdstuk 3 apart aandacht besteed aan de doorwerking van rekenkameronderzoek. Zo is het voor de samenleving en voor Provinciale Staten (PS) mogelijk zicht te houden op de meerwaarde van publieke instellingen zoals deze rekenkamer.

Een andere doorontwikkeling is dat de kosten van de onderzoeken in beeld zijn gebracht. Door middel van tijdschrijven weten we precies hoeveel uren aan welk onderzoek worden besteed. Dat betekent dat sturing en beheersing van de in te zetten middelen continue gemonitord wordt en er zo doelmatig mogelijk gewerkt kan worden. De urenbesteding is vergelijkbaar met andere provinciale rekenkamers.

Voor het eerst in het negenjarig bestaan komt de rekenkamer iets tekort bij het afsluiten van de cijfers: € 4.662. Het maakt zichtbaar dat we nog in een transitiefase zijn waar het gaat om de implementatie van de taakstelling uit 2011. Het is de rekenkamer gelukt de onderzoeksprogrammering op het vereiste kwaliteitsniveau uit te voeren terwijl tegelijkertijd vertrek van personeel aan de orde was. Dit is voor een deel gecompenseerd door (tijdelijk) capaciteit in te huren. Het tekort wordt afgedekt uit onze eigen bedrijfsreserve, de provinciale begroting wordt hierdoor niet extra belast.

Afgelopen jaar is de rekenkamer kort geëvalueerd met als basis de implementatie van de adviezen uit de evaluatie van 2010. De rekenkamer kijkt tevreden terug op dat traject. De afstemming met de evaluatiecommissie was uitstekend en de uitkomsten lagen grotendeels in lijn met de al ingezette strategische koers. Wij gaan de komende jaren met veel energie en ambitie aan de slag met de aandachtspunten van PS. Hoofdstuk 1 werkt de verdieping en aanvulling van de strategie verder uit.

De laatste aanbeveling uit het evaluatierapport betrof de relatie tussen PS en de rekenkamer. De evaluatiecommissie werkt daarin haar visie op dit thema uit en gaat in op het spanningsveld tussen onafhankelijkheid van de rekenkamer versus de wensen van PS voor onderzoek.

Een spanningsveld waarin het ene uiterste een Rekenkamer is die in volledige onafhankelijkheid zijn eigen onderzoeksprogramma bepaalt, maar onderzoeken vervolgens politiek/maatschappelijk niet „landen“ en het andere uiterste een Rekenkamer die volledig zijn oor laat hangen naar (een meerderheid van) Provinciale Staten en daarmee zijn onafhankelijkheid in de waag stelt. Dit spanningsveld vraagt „fingerspitzengefühl“ van de Rekenkamer, maar ook contact en gesprek met elkaar.

Evaluatie Rekenkamer Oost-Nederland 2013, slotaanbeveling 7. pg. 5

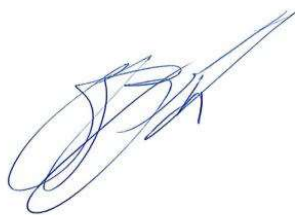
De rekenkamer onderschrijft deze visie. Het is de kunst van een rekenkamer de juiste balans te bewaren. Wij blijven investeren in het contact met PS en overigens ook het College van Gedeputeerde Staten (GS). Dit vraagt om een zorgvuldige dialoog met het provinciebestuur, PS voorop. Tegelijkertijd zullen we onze kernkwaliteit, de onafhankelijkheid, koesteren. Met andere woorden: wij luisteren zorgvuldig naar PS, GS en anderen, wegen alle visies en meningen zorgvuldig, maar nemen uiteindelijk zelf de beslissingen die nodig zijn om betekenisvol en kwalitatief hoogwaardig onderzoek uit te voeren en op te leveren.

Wij vertrouwen erop dat dit jaarverslag voorziet in de informatiebehoefte over het functioneren van de Rekenkamer Oost-Nederland.

Namens het bestuur van de Rekenkamer Oost-Nederland,

Michael Mekel
voorzitter

Claudio Bruggink
secretaris-directeur

Deventer, april 2014

Inhoudsopgave

Leeswijzer	2
Voorwoord	3
DEEL 1: Jaarverslag	6
1 Strategie.....	7
2 Onderzoek 2013	8
3 Doorwerking	14
4 Onderwerp-oriëntatie	19
5 Bedrijfsvoering	21
DEEL 2: Jaarrekening	23
6 Staat van baten en lasten	24
7 Balans.....	29
8 Grondslagen van waardering en resultaatbepaling.....	30
9 Overige gegevens	34
9.1 Controleverklaring van de onafhankelijke accountant	34
9.2 Voorstel voor resultaatbestemming	36
Bijlage 1: Toelichting jaarrekening posten	38

DEEL 1:

Jaarverslag

1 Strategie

In 2013 is de implementatie van de strategische koers van de rekenkamer volop doorgegaan. Deze bestaat uit drie onderdelen.

1. Blijven investeren in de relatie en verbondenheid van PS met de rekenkamer.
2. Sterk inzetten op innovatie van rekenkamer-processen en producten w.o. het compacter en op alternatieve wijze rapporteren.
3. Verbeteren van het inzicht in de doorwerking van rekenkameradviezen.

Aan de basis van deze strategie stond de evaluatie van de Rekenkamer uit 2010. Destijds werd door PS besloten medio 2013 een beperkt vervolgonderzoek uit te voeren. De focus lag op de concrete vertalingen van de conclusies en aanbevelingen door de rekenkamer en een hernieuwde toets of de betekenis van de rekenkamer voor de Staten is verbeterd. De conclusie is dat de betekenis van de Rekenkamer is toegenomen. Ook zijn er aanbevelingen gedaan die de betekenis verder versterken.

Wij zijn ambitieus aan de slag gegaan met de aanbevelingen. Deze betekenen een verdere verdieping en aanvulling op de strategie die we in 2010 hebben ingezet. Speerpunten zijn een scherpere focus van een onderzoek in dialoog met PS en het formuleren van concrete en scherpe aanbevelingen.

Eén aanbeveling betrof het herinvoeren van het bestuurlijk hoor en wederhoor. GS krijgen de gelegenheid een reactie te geven op het rekenkameronderzoek alvorens PS zich hierover buigen. Inmiddels zijn hierover procesafspraken gemaakt met GS, PS en de rekenkamer en is de deze aanbeveling geïmplementeerd.

Een andere aanbeveling, gericht aan PS, ging over de monitoring van de follow-up. De rekenkamer zou PS hierbij kunnen ondersteunen. Wij pakken die handschoen graag op. Inzet is het zicht op de doorwerking van rekenkameradviezen te verbeteren. Follow-up past hier naadloos bij. De eerste actie is het opnemen van een standaardaanbeveling in rekenkamerrapporten: PS vragen GS na 1 jaar verslag te doen van de voortgang van implementatie van de overgenomen aanbevelingen. Wij zullen erop toezien dat dat ook gebeurt. Mede op basis van de GS-informatie beraden wij ons of daaropvolgend meer informatie nodig is om het gewenste inzicht voor PS te verkrijgen. Verder geven we in hoofdstuk drie expliciet aandacht aan doorwerking.

2 Onderzoek 2013

In dit hoofdstuk gaan we in op onze kernactiviteit: het doen van onderzoek. We gaan eerst in op de onderzoeken waar we in 2013 aan hebben gewerkt. Vervolgens gaan we kort in op enkele onderzoeken die we in 2012 hebben uitgevoerd, maar die in 2013 gepubliceerd en bestuurlijk behandeld zijn.

Schematisch overzicht van de onderzoeken

In onderstaande tabel hebben we weergegeven welke onderzoeken in 2013 zijn uitgevoerd en/of gepubliceerd en behandeld.

Tabel 1 Onderzoeken rekenkamer in 2013 uitgevoerd en/of gepubliceerd en behandeld

Onderzoek	Provincie(s)
DEELS UITGEVOERD IN 2012, PUBLICATIE IN 2013	
Quick-scan schriftelijk vragenrecht	Gelderland en Overijssel
Subsidies	Overijssel
Nulmeting social return	Gelderland en Overijssel
UITGEVOERD EN GEPUBLICEERD IN 2013	
Aanpak grondverwerving	Gelderland en Overijssel
Concessieverlening openbaar vervoer	Overijssel
Toezicht gemeentefinanciën	Gelderland en Overijssel
DEELS UITGEVOERD IN 2013, PUBLICATIE IN 2014	
Houdsterfondsen maatschappij (advies)	Overijssel
Faunabeleid	Gelderland

Onderzoeken 2013

Op de volgende pagina's gaan we in op de onderzoeken die we in 2013 hebben uitgevoerd en gepubliceerd. Het betreft de volgende onderzoeken: aanpak grondverwerving, concessieverlening openbaar vervoer (alleen Overijssel) en toezicht gemeentefinanciën. Behalve deze onderzoeken werkten we in 2013 ook aan een advies over de Houdstermaatschappij Fondsen voor Overijssel en aan een onderzoek naar faunabeleid voor Gelderland. Deze producten zijn echter in 2014 aan de Staten toegezonden. Aan deze thema's zullen we dan ook in het volgende jaarverslag aandacht schenken.

Aanpak grondvererving (Gelderland en Overijssel)

[Provinciale aanpak van grondvererving in Gelderland](#)

[Provinciale aanpak van grondvererving in Overijssel](#)

Inhoud

Onderzoek met als doel inzicht te verschaffen in de wijze waarop de provincies gronden verwerven (effectiviteit, efficiëntie en legitimiteit).

Proces

Betrokkenheid Staten en externe partijen

- Staten:
  - Fractiegesprekken en inventarisatiebijeenkomst speelden rol bij onderwerpkeuze.
  - Tussentijdse bijeenkomst: informeren voorlopige uitkomsten, verkennen informatiebehoefte en informeren over vervolgstappen.
- Externe partijen:
  - Er zijn meerdere medewerkers van de Dienst Landelijk Gebied geraadpleegd.

Aanbieding, presentatie en bestuurlijke behandeling

- Gelderland:
  - 25 september 2013: aanbieding rapport aan PS
  - 10 december 2013: [reactie van GS](#)
  - 8 januari 2014: presentatie voor PS en behandeling in commissie AFW ([verslag](#))
  - 22 januari 2014: besluitvorming PS ([voorstel](#), [opname](#), [besluit](#))
    - Alle aanbevelingen zijn overgenomen en GS is verzocht de aanbevelingen te verwerken in de herziening van het grondbeleid.
- Overijssel:
  - 13 november 2013: aanbieding aan PS
  - 27 november 2013: [reactie van GS](#)
  - 4 december 2013: presentatie voor PS ([opname](#))
  - 8 januari 2014: behandeling in commissie Kwaliteit openbaar bestuur en Financiën ([opname](#))
  - 22 januari 2014: besluitvorming PS ([voorstel](#), [opname](#), [besluit](#))
    - 1 [amendement](#) (aangenomen) waarin werd besloten in te stemmen met het ontwerp-besluit met dien verstande dat een punt van het dictum geschrapt werd. Dit betekent dat 5 van de 6 aanbevelingen zijn overgenomen.

Capaciteit

- Uitbesteding aan onderzoeksinstituut OTB van de TU Delft, kosten: € 55.760,- (voor de provincies gezamenlijk).
- 2 onderzoekers van de rekenkamer (begeleiding, redactie etc.): in 2013 gezamenlijk 448 uur voor beide provincies samen.

Concessieverlening openbaar vervoer (Overijssel)

[Voorbereid op weg. Een onderzoek naar leerpunten uit concessieverlening.](#)

Inhoud

Onderzoek met als doel lessen te trekken uit eerdere concessieverleningen in het algemeen en de concessieverlening IJsselmond en Midden-Overijssel in het bijzonder.

Proces

Betrokkenheid PS en externe partijen

- Staten: Aangezien er voor dit onderzoek een duidelijke aanleiding was - het niet kunnen gunnen van de concessie IJsselmond - is ervoor gekozen om de mening van PS te vragen aan de hand van het onderzoeksplan.
- Externen: Er zijn interviews gehouden met het ROCOV Overijssel en een zevental vervoerders die actief zijn op de Nederlandse markt.

Aanbieding, presentatie en bestuurlijke behandeling

- 13 december 2013: aanbieding rapport aan PS
- 4 december 2013: presentatie aan PS ([opname](#))
- 8 januari 2014: behandeling in commissie Regionale bereikbaarheid en Regionaal openbaar vervoer ([opname](#))
- 22 januari 2014: besluitvorming in PS
  - [Voorstel](#) als hamerstuk behandeld, stemverklaring van 2 partijen ([opname](#), zie 'Voorstellen van Gedeputeerde Staten - Hamerstukken'). Conclusies en aanbevelingen zijn overgenomen ([besluit](#)).

Capaciteit

- 2 onderzoekers van de rekenkamer en 1 externe onderzoeker (zie hieronder), gezamenlijk 1.324 uur.
- 1 externe onderzoeker van MU Consult, kosten: € 41.303,-

Toezicht gemeentefinanciën (Gelderland en Overijssel)

[Gelders financieel toezicht: meerwaarde in goede en slechte tijden](#)

[Overijssels financieel toezicht: meerwaarde in goede en slechte tijden](#)

Inhoud

Onderzoek met als doel inzicht te verschaffen in de rol van GS als toezichthouder op de gemeentefinanciën, toegespitst op de gemeentelijke grondexploitaties.

Proces

Betrokkenheid Staten en andere overheden

- Staten:
  - Fractiegesprekken en inventarisatiebijeenkomst speelden rol bij onderwerpkeuze.
  - Tussentijdse bijeenkomst: informeren voorlopige uitkomsten, verkennen informatiebehoefte en informeren over vervolgstappen.
- Andere overheden:
  - Interviews met het Ministerie van BZK, een drietal andere provincies en drie gemeenten per provincie. En informatie-uitvraag (per mail) bij alle gemeenten.
  - Rapport naar Ministerie BZK, drie provincies en - via Griffies - naar alle gemeenteraden verzonden. Tot nu toe presentatie van het onderzoek verzorgd bij 1 gemeente en bij het vakberaad gemeentefinanciën (landelijk overlegorgaan van toezichthouders op ambtelijk niveau).

Aanbieding, presentatie en bestuurlijke behandeling

- Gelderland
  - 13 november 2013: aanbieding rapport aan PS
  - 28 januari 2014: [reactie van GS](#)
  - 5 februari 2014: presentatie voor PS en behandeling in de commissie AFW
  - 26 februari 2014: besluitvorming PS ([voorstel](#), [opname](#), [besluit](#))
    - 1 [amendement](#) (aangenomen) waardoor niet 2 van de 3, maar alle drie de overwegingen aan PS een uitwerking krijgen. En er werd met instemming kennis genomen van de overwegingen die aan GS waren geadresseerd.
- Overijssel
  - 13 november 2013: aanbieding rapport aan PS
  - 4 december 2013: presentatie aan PS ([opname](#))
  - 17 december 2013: [reactie van GS](#)
  - 8 januari 2014: behandeling in commissie Kwaliteit openbaar bestuur en Financiën ([opname](#))
  - 22 januari 2014: besluitvorming PS ([voorstel](#), [opname](#), [besluit](#))
    - 1 [amendement](#) (aangenomen) waarin de tekst van het ontwerp-besluit werd geschrapt en - op basis van alle overwegingen in ons rapport - een drietal nieuwe beslispunten zijn geformuleerd.

Bijzonderheden

Voor dit onderzoek werkten we samen met een communicatiebureau. Zij dachten mee met de vormgeving en structuur van het rapport en het taalgebruik.

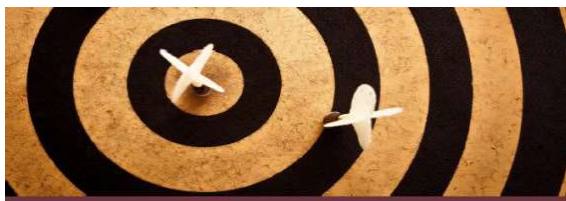
Capaciteit

- 2 onderzoekers van de rekenkamer, in 2013 1.693 uur voor de provincies gezamenlijk.
- Kosten voor communicatiebureau en juridisch advies: € 7.707,-

Bestuurlijke behandeling rapporten 2012

Ons jaarverslag 2012 verscheen in mei 2013. Over de 'quickscan PS-instrument schriftelijk vragenrecht' (bestuurlijke behandeling in maart/april 2013) is al in dat jaarverslag geschreven. Daarom gaan we hieronder wat betreft de bestuurlijke behandeling van rapporten uit 2012 alleen in op de onderzoeken naar subsidies en social return.

Effectiviteit subsidies Overijssel

[Effecten van subsidies in beeld?](#)

Inhoud

Onderzoek naar de vraag in welke mate de provincie op de hoogte is van de effecten van de verstrekte provinciale subsidies en wat zij met de uitkomsten van evaluaties deden.

Proces

Betrokkenheid Staten

Aangezien we voor de opzet van dit onderzoek naar effecten van subsidies keken naar de opzet zoals de Algemene Rekenkamer deze in haar onderzoek had gehanteerd, is ervoor gekozen om de mening van PS te vragen over het onderzoeksplan.

Aanbieding, presentatie en bestuurlijke behandeling

- 6 maart 2013: aanbieding rapport aan PS
- 20 maart 2013: presentatie aan PS ([opname](#))
- 3 april 2013: 1^e commissiebehandeling ([opname](#))
- 25 april 2013: [reactie van GS](#)
- 7 mei 2013: [nawoord van de rekenkamer](#)
- 15 mei 2013: 2^e commissiebehandeling ([opname](#))
- 29 mei 2013: besluitvorming in PS ([voorstel](#), [opname](#), [besluit](#))
  - Alle aanbevelingen zijn overgenomen.

Capaciteit

- 2 onderzoekers van de rekenkamer, gezamenlijk in 2013 419 uur.

Bijzonderheden

Opname presentatie

De presentatie is voor het eerst opgenomen en is via onze website als webcast beschikbaar gesteld aan belangstellenden. In de toekomst willen we vaker webcasts via onze website aanbieden. Dit hebben we inmiddels ook gedaan bij onze onderzoeken naar grondverwerving en toezicht gemeentefinanciën in Overijssel (zie eerder in dit hoofdstuk).

Nulmeting social return (Gelderland en Overijssel)

Social return. Nulmeting provincie Gelderland ([brief](#), [rapport](#))

Social return. Nulmeting provincie Overijssel ([brief](#), [rapport](#))

Inhoud

Er is een nulmeting naar social return uitgevoerd, zodat er vergelijkingsmateriaal is voor het evaluatieonderzoek dat we in 2014 gaan uitvoeren. Social return is bedoeld om extra werk(ervarings)plaatsen te creëren voor mensen met een afstand tot de arbeidsmarkt, door bij aanbestedingen specifieke voorwaarden hiervoor op te nemen.

Proces

Communicatie PS

We hebben gewerkt met een klankbordgroep bestaande uit leden van PS. In gesprek met de leden van de klankbordgroep hebben we aandachtspunten meegekregen waarmee we goed konden aansluiten bij de wensen van de Staten.

Publicatie, presentatie en bestuurlijke behandeling

- Gelderland
  - 25 maart 2013: toezending aan PS en GS
  - 10 april 2013: 1^e behandeling in de commissie AFW ([verslag](#))
  - 15 mei 2013: 2^e behandeling in de commissie AFW ([verslag](#))
  - 29 mei 2013: besluitvorming PS ([voorstel](#), [opname](#), [besluit](#))
    - PS namen op een vijftal punten beslissingen over social return, waarmee een basis is gelegd voor de evaluatie die we in 2014 gaan uitvoeren.
- Overijssel
  - 3 juli 2013: aanbieding rapport aan PS
  - 4 september 2013: behandeling in commissie Kwaliteit Openbaar Bestuur en Financiën over de nulmeting ([opname](#))
    - GS namen aanbevelingen over en zullen PS over de nadere uitwerking informeren.

N.B. We hebben bij de klankbordgroep gepeild of er behoefte was aan een technische briefing. De klankbordgroep zag hier op basis van de nulmeting geen aanleiding toe.

Capaciteit

- 2 onderzoekers van de rekenkamer in 2013 gezamenlijk 429 uur

Bijzonderheden

Nominatie Goudvink 2013: waardering voor methodiek van nulmeting

De nulmeting social return Gelderland was één van de vijf genomineerden voor de Goudvink 2013 ([juryrapport](#), [film](#)). Dit is de prijs van de Nederlandse Vereniging van Rekenkamers & Rekenkamercommissies voor het rekenkameronderzoek dat (naast de vereiste basiskwaliteit) de grootste doorwerking kent. De winnaar was de Rekenkamer Breda met een onderzoek naar het 'Bredaas grondbeleid'. Wat betreft ons onderzoek waardeerde de jury de methodiek van een nulmeting. In het juryrapport staat hierover: "De methodiek van de nulmeting zou naar de mening van de jury veel vaker dan nu het geval is de basis van rekenkamer onderzoek moeten zijn".

3 Doorwerking

In dit hoofdstuk gaan we in op het thema doorwerking oftewel benutting van rekenkamer-onderzoek. We lichten allereerst toe wat doorwerking is en waarom we het belangrijk vinden om daar expliciet aandacht voor te hebben. Vervolgens vertellen we meer over hoe we proberen doorwerking te waarborgen in ons onderzoeksproces. En we laten zien hoe doorwerking naar voren is gekomen bij de besluitvorming over aanbevelingen van onze onderzoeken uit 2013. Ten slotte laten we zien waar doorwerking van onze onderzoeken in de praktijk uit blijkt.

Inleiding: definitie en belang doorwerking

Doorwerking - ook wel benutting genoemd - heeft ermee te maken in hoeverre rekenkameronderzoek verschil maakt of effect heeft.¹ We hanteren voor dit hoofdstuk de volgende definitie van doorwerking: *“het beïnvloeden van besluitvormingsprocessen door middel van het bieden van toepassingsgerichte kennis op basis van beleidsonderzoek, verricht door of in opdracht van een rekenkamer”*.²

In onze vorige jaarrekening lieten we al zien dat we in onze strategische koers steeds meer op doorwerking inzetten:

*“Uiteindelijk is de strategie gericht op een goede doorwerking van onze onderzoeken. Die doorwerking is lang niet altijd makkelijk te bepalen en van veel factoren afhankelijk. Het is belangrijk meer zicht te krijgen op de mate van doorwerking en daarmee ook op de meerwaarde van deze Rekenkamer. Het startpunt daarbij is na te gaan in hoeverre de Rekenkamer besluitvormingsprocessen (over de thematiek in de onderzoeken) beïnvloedt. Wij werken aan een model om de doorwerking nog meer handen en voeten te geven [...]”*³

¹ Er wordt in de praktijk ook wel gesproken van voorwerking of de preventieve werking van een rekenkameronderzoek. Dat betekent dat het lopende beleid op onderdelen al aangepast wordt, omdat ambtenaren en/of bestuurders weten dat een rekenkameronderzoek opgestart zal worden. In dit hoofdstuk laten we de voorwerking of preventieve werking van ons rekenkameronderzoek buiten beschouwing.

² Definitie afkomstig uit: Hoekstra, R. (oktober 2013). *Wat is de meerwaarde van onze rekenkamer? Introductie van een model om doorwerking te meten*. Te vinden op <http://www.boomlemmatijdschriften.nl/tijdschrift/bs0/2013/10/BELEIDSONDERZOEK-D-13-00006>

³ Rekenkamer Oost-Nederland (2013). Jaarrekening 2012, p. 14

Het afgelopen jaar hebben we dus expliciet aandacht besteed aan de vraag hoe we de doorwerking in ons onderzoeksproces kunnen waarborgen en hoe we deze doorwerking zichtbaar kunnen maken. In dit hoofdstuk een eerste weergave van onze exercitie. Komende jaren willen we dit thema meer uitwerken.

Doorwerking waarborgen in het onderzoeksproces

We proberen vooraf en tijdens een onderzoek al te bedenken hoe we er uiteindelijk voor kunnen zorgen dat de doorwerking van ons onderzoek zo groot mogelijk zal zijn. Belangrijke punten daarbij zijn:

Tabel 2 Waarborgen van doorwerking

Waarborgen van doorwerking

1. Duidelijke aanleiding

- Toelichting: We waren er nog meer dan voorheen alert op dat er een duidelijke aanleiding was om een onderwerp op te pakken.
- Voorbeelden:
  - Concessieverlening openbaar vervoer (Ov.): Concrete aanleiding lag in niet gunnen van concessie IJsselmond.
  - Nulmeting social return (Gld en Ov.): Opgepakt om later een goede evaluatie te kunnen doen, waar PS om verzocht heeft.

2. PS betrekken: aansluiten bij informatiebehoefte

- Toelichting: We betrokken PS het afgelopen jaar nog meer dan voorheen om nog beter te kunnen aansluiten bij hun informatiebehoefte.⁴
- Voorbeelden:
  - Nulmeting social return (Gld en Ov): Gewerkt met klankbordgroep bestaande uit Statenleden.
  - Grondverwerving en toezicht gemeentefinanciën (Gld en Ov.): Inventarisatie-bijeenkomst en tussenbijeenkomst voor Statenleden gehouden.

Foto 1. Inventarisatiebijeenkomst grondbeleid met Statenleden

3. Timing: aansluiten bij bestuurlijke agenda

- Toelichting: We proberen meer aandacht dan voorheen te hebben voor de timing van

⁴ Overigens proberen we niet alleen PS meer te betrekken bij onze onderzoeken, maar ook externe partijen zoals andere overheden. Dit is bijvoorbeeld duidelijk terug te zien bij ons onderzoek naar concessieverlening openbaar vervoer in Overijssel waar we interviews hielden met Rover en een zevental vervoerders. En bij ons onderzoek naar toezicht op de gemeentefinanciën waar we interviews voerden met het ministerie van BZK, een drietal andere provincies en drie gemeenten per provincie.

onze onderzoeken. Hiermee bedoelen we dat we onderzoeksonderwerpen proberen te kiezen die aansluiten bij de bestuurlijke agenda zodat de actualiteitswaarde van onze onderzoeken toeneemt.

- Voorbeelden:
  - Grondverwerving Gelderland: PS heeft GS verzocht aanbevelingen te gebruiken bij de herziening van het grondbeleid dit jaar.
  - Concessieverlening openbaar vervoer (Ov.): Rapport kon als input dienen voor beraadslagingen over herijking van de OV-tactiek dit voorjaar.

Doorwerking middels besluitvorming over aanbevelingen

Doorwerking van rekenkameronderzoek hangt in eerste instantie af van wat de Staten doen met het rapport en de aanbevelingen daarin. Hiervoor keken we naar de besluitvorming in PS: zijn de aanbevelingen van de rekenkamer overgenomen? In tabel 3 geven we dit voor de onderzoeken uit 2013 weer. De tabel laat zien dat over het algemeen zijn onze aanbevelingen overgenomen.

Tabel 3 Directe doorwerking rekenkameronderzoeken 2013 (besluitvorming)

Onderzoek	Besluitvorming PS: aanbevelingen overgenomen?
Aanpak grondverwerving (Gld. & Ov.)	<ul style="list-style-type: none"> • Gelderland: Alle aanbevelingen zijn overgenomen en GS is verzocht de aanbevelingen te verwerken in de herziening van het grondbeleid. • Overijssel: 1 amendement (aangenomen) waarin werd besloten in te stemmen met het ontwerp-besluit met dien verstande dat een punt van het dictum geschrapt werd. Dit betekent dat 5 van de 6 aanbevelingen zijn overgenomen.
Concessieverlening openbaar vervoer (Ov.)	Voorstel als hamerstuk behandeld, stemverklaring van 2 partijen. Conclusies en aanbevelingen zijn overgenomen.
Financieel toezicht ⁵ (Gld. & Ov.)	<ul style="list-style-type: none"> • Gelderland: 1 amendement (aangenomen) waardoor niet 2 van de 3, maar alle drie de overwegingen aan PS een uitwerking krijgen. En er werd met instemming kennis genomen van de overwegingen die aan GS waren geadresseerd. • Overijssel: 1 amendement (aangenomen) waarin de tekst van het ontwerp-besluit werd geschrapt en - op basis van alle overwegingen in ons rapport - een drietal nieuwe beslispunten zijn geformuleerd.
Subsidies (Ov.)	Alle aanbevelingen zijn overgenomen.
Social return (Gld. & Ov.)	<ul style="list-style-type: none"> • Gelderland: PS namen op een vijftal punten beslissingen over social return, waarmee een basis is gelegd voor de evaluatie die we in 2014 gaan uitvoeren. • Overijssel: GS namen aanbevelingen over en zullen PS over de nadere uitwerking informeren.⁶

⁵ Bij dit onderzoek kozen we voor overwegingen in plaats van aanbevelingen, omdat dit beter bij de lerende insteek van het onderzoek paste en de beperkte rol die PS bij het financieel toezicht heeft.

Doorwerking in de praktijk

De effectiviteit van onze rapporten is pas echt bereikt als onze aanbevelingen hun daadwerkelijke doorwerking krijgen in het beleid van de provincie en de uitvoering van dit beleid. De follow-up van de aanbevelingen moet daarom worden geborgd.

Daarom hebben we besloten om bij onze onderzoeken PS 'standaard' de aanbeveling mee te geven om GS te vragen een jaar na de behandeling van een rapport inzicht te geven in de implementatie van de aanbevelingen.⁷ Dergelijk inzicht laat zien hoever men is met de implementatie en of het nodig is om de implementatie van de aanbevelingen een - nieuwe - impuls te geven. Wij houden deze termijn van een jaar bij in een 'doorwerkingsdatabase' (intern gebruik) die we momenteel aan het opzetten zijn. In deze doorwerkingsdatabase zullen we - behalve de termijn - ook informatie verzamelen dat op indirecte wijze met doorwerking te maken heeft. Want de doorwerking van rekenkamerrapporten hoeft niet alleen bij de provincie plaats te vinden, maar bijvoorbeeld ook bij andere overheden, maatschappelijke organisaties en burgers.

In tabel 4 zijn enkele voorbeelden van indirecte doorwerking weergegeven. Dit is een niet-uitputtende, illustratieve weergave. In de tabel staan niet alleen onderzoeken uit 2013, maar ook uit 2011 en 2012. De doorwerking van rekenkameronderzoek wordt soms na een jaar of enkele jaren pas duidelijk. Komende jaren hopen we u een steeds completer beeld van de doorwerking te kunnen geven.

Tabel 4 Voorbeelden indirecte doorwerking rekenkameronderzoeken

Onderzoek	Voorbeeld indirecte doorwerking
Onderzoeken voor 2013	
Follow-up provinciale financiën (2011)	<ul style="list-style-type: none"> Overijssel: In de 'actualisatie financiële kaders' (PS2013-459) noemt de provincie onder meer dat met ingang van de jaarrekening 2012 de vrije ruimte per reserves een vast rapportage-item wordt, omdat de rekenkamer had opgemerkt dat er niet altijd zicht was op de vrije ruimte binnen de reserves (p. 4).
Bedrijventerreinen (2012)	<ul style="list-style-type: none"> Gelderland: In de Bedrijventerreinen Agenda 2020 (juni 2013) legt de provincie onder meer uit hoe zij aan de slag is gegaan met onze constatering dat de herstructureringsopgave van bedrijventerreinen na 2015 onvoldoende in beeld was (p. 12).
Recessiemaatregelen (Gld, 2012)	<ul style="list-style-type: none"> Wij schreven een artikel over het onderzoek. Dit verscheen juni 2013 in het TPC⁸ en is getiteld 'Anticyclisch investeren'. Gelderland: Bij de Robuuste Investeringsimpuls (okt. 2013) was er expliciet aandacht voor lessen van de eerdere

⁶ Besluitvorming was na de commissiebehandeling afgerond: omdat GS daar al aangaf de aanbevelingen over te nemen is het niet meer in de PS-vergadering besproken.

⁷ Een dergelijke aanbeveling deden we in onze onderzoeken naar subsidies (Ov.) en concessieverlening (Ov.). Bij de onderzoeken naar grondverwerving en financieel toezicht is een dergelijke aanbevelingen niet opgenomen. In de toekomst gaan we dus een dergelijke aanbeveling bij al onderzoeken opnemen.

⁸ TPC is het vaktijdschrift over public governance, audit& control bij de Rijks- en decentrale overheid.

crisisaanpak, welke uit onze evaluatie voortkwamen.

Onderzoeken 2013

Subsidies (Ov.)

- De follow-up subsidies staat in het [onderzoeksprogramma 2014](#). Uit een ambtelijk gesprek bleek dat GS - conform onze laatste aanbeveling - van plan is om in mei 2014 aan PS inzicht te bieden in de implementatie van de aanbevelingen. Wij gaan dit te zijner tijd bekijken en afhankelijk daarvan beslissen of/hoe onze follow-up gaat plaatsvinden.
- Aandacht voor het onderzoek in onder meer TC Tubantia, Stentor en op website [Rtv Oost](#), [Twente Actueel](#), [Binnenlands Bestuur](#).

Grondverwerving

- Gelderland: GS is verzocht de aanbevelingen te verwerken in de herziening grondbeleid. Doorwerking van ons onderzoek zal blijken als deze herziening verschijnt.
- Aandacht voor het onderzoek in onder meer [de Gelderlander](#) en op de website van [Cobouw](#).

Concessieverlening openbaar vervoer (Ov.)

Doorwerking van ons onderzoek zal blijken bij de herijking van de OV-tactiek.

Financieel toezicht

- Overijssel: [Brief](#) van VNG Overijssel naar GS met een reactie op ons onderzoek.
- Uitnodigingen voor presentaties bij 1 gemeente en het vakberaad gemeentefinanciën (landelijk overlegorgaan toezichthouders op ambtelijk niveau).
- Aandacht voor ons onderzoek op onder meer de website van [Omroep Gelderland](#) en [Binnenlands Bestuur](#).

4 Onderwerp-oriëntatie

In dit hoofdstuk gaan we in op het thema onderwerp-oriëntatie. Dat is een belangrijke activiteit voor ons. We vertellen meer over de doelen van onderwerp-oriëntatie en de activiteiten die we in 2013 voor onderwerp-oriëntatie uitvoerden.

Doelen onderwerp-oriëntatie

Een belangrijk onderdeel van ons werk is de onderwerp-oriëntatie. Hier gaat 6% van de tijd naar toe (zie hoofdstuk 5 voor de volledige urenbesteding). De onderwerp-oriëntatie kent de volgende doelen.

1. *Kennisopbouw* om een volwaardige gesprekspartner te zijn omdat we weten wat er binnen de provincies speelt.
2. Zicht hebben op relevante thema's die de politiek-bestuurlijke *actualiteit overstijgen*, zogenoemde 'blinde vlekken' en 'hot potatoes'.
3. Om zelf *onderzoeksonderwerpen* te kunnen aandragen voor het onderzoeksprogramma.

Activiteiten onderwerp-oriëntatie

De rekenkamer bepaalt onafhankelijk welke onderzoeken zij wil uitvoeren. De ideeën voor onderzoeksonderwerpen krijgen we bijvoorbeeld uit:

- het bekijken van provinciale documenten (begrotingen, jaarverslagen, besluiten etc.);
- het volgen van het nieuws;
- het bijwonen van commissie- en Statenvergaderingen en
- het voeren van gesprekken met Statenleden.

Daarnaast hebben burgers, bedrijven, andere overheden en maatschappelijke organisaties het hele jaar door de mogelijkheid om signalen of suggesties voor onderzoeken aan te reiken. Dit kan bijvoorbeeld via onze website www.rekenkameroost.nl.

Dit leidt tot een lange lijst van mogelijke onderzoeksonderwerpen, de zogenoemde groslijst. De onderwerpen op deze groslijst hebben we gerangschikt naar thema en we hebben een inschatting gemaakt van het belang en urgentie van de thema's (zie foto 2). Hierdoor konden we de lijst verkorten tot een overzichtelijk aantal onderzoeks- onderwerpen, waar we verkenningen voor hebben uitgevoerd. Dit betekent dat we

documenten van de provincie bestuderen, oriënterende gesprekken voeren etc. In de verkenningen gaan we enkele criteria voor de onderwerpselectie langs. Belangrijke criteria zijn bijvoorbeeld: een duidelijke aanleiding en een groot maatschappelijk en financieel belang. Daarnaast is het belangrijk dat het onderzoeksonderwerp de interesse heeft van Provinciale Staten en de onderzoeksresultaten van belang voor hen zijn. Ten slotte kijken we ook of er geen andere partijen zijn die het thema onlangs hebben onderzocht of nog gaan onderzoeken.

Voorbeeld onderwerp-oriëntatie: Energietransitie Overijssel

Een onderwerp dat in verschillende fractie-gesprekken naar voren kwam was energietransitie. Daarom hebben we een verkenning uitgevoerd. Dit betekent dat we provinciale documenten over het energiebeleid bekeken, een oriënterend gesprek bij de provincie voerden en uitzochten of de provincie en/of anderen het energiebeleid niet onlangs hadden geëvalueerd of binnenkort zouden evalueren. Daaruit bleek dat de provincie een omvangrijk onderzoek naar energiebeleid in de planning had staan. Daarom lag een onderzoek naar duurzame energie voor de provincie Overijssel niet voor de hand. De [tussenevaluatie](#) van de provincie is juli 2013 verschenen. Waardoor een onderzoek van onze kant minder meerwaarde had gehad. Dit betekent overigens niet dat we in de toekomst dit onderwerp nooit zullen oppakken.

Foto 2. Voorbeelden brainstorm onderwerpselectie

Voorbeeld onderwerp-oriëntatie: Transitie jeugdzorg Gelderland

Bij de fractiegesprekken bleek dat veel Statenleden zich zorgen maakten over de overdracht van de jeugdzorg naar gemeenten. Daarom hebben we een verkenning naar dit thema gedaan. In de verkenning bestudeerden we beleidsdocumenten van beide provincies over jeugdzorg, maar ook de resultaten van de beoordeling van transitiearrangementen door de transitiecommissie stelselherziening Jeugd. Daarnaast voerden we een gesprek met de voorzitter van de Commissie Monitoring Transitie Jeugdzorg. Dit alles heeft ertoe geleid dat we het onderwerp jeugdzorg niet op ons onderzoeksprogramma hebben gezet, omdat we onvoldoende meerwaarde zouden hebben naast alle informatie die al beschikbaar was/werd. Dit is in afstemming met de commissievoorzitter gedaan.

5 Bedrijfsvoering

Organisatie

De rekenkamerorganisatie bestaat uit een bestuur en een onderzoeksteam. Per 1 januari 2014 is Michael Mekel aangetreden als nieuwe voorzitter van de rekenkamer. Hij vervangt Piet van Dijk die deze taak negen jaar heeft ingevuld. De komende twee jaar zullen volgens afspraak met PS de overige twee leden van het bestuur worden vervangen.

In het onderzoeksteam is er ook veel veranderd. In de rekenkamerbegroting 2013 is de bezuiniging opgenomen die door uw Staten is vastgesteld. In de jaren 2013-2015 worden onze kosten met zo'n 18% verlaagd. De taakstelling voor 2013 is gerealiseerd. Het aantal fte's in vaste dienst is gedaald van bijna 7 fte in 2012 naar 5 fte eind 2013. Daarnaast werkten er twee onderzoekers in tijdelijke dienst. Van één van hen zullen we helaas in 2014 afscheid moeten nemen.

Het ziekteverzuim bij de rekenkamer is laag (1,2%). De bedrijfscultuur binnen de rekenkamer is informeel en laagdrempelig. Initiatief wordt zeer gewaardeerd evenals innovatieve ideeën. Met alle medewerkers worden gedurende het jaar personeelsgesprekken gevoerd. Er zijn diverse individuele trainingen gevolgd en congressen/symposia bezocht. Investeren in de kwaliteit van de medewerkers is een cruciale factor voor het functioneren van een kennisproducerend bedrijf als de rekenkamer. Als team hebben we deelgenomen aan een training Frauditing & Integriteit management.

Capaciteit en inhuur

De rekenkamer streeft naar transparantie in haar verantwoording. Voor het eerst laten we ook zien hoe we de beschikbare onderzoeksuren hebben ingezet (zie tabel 5).

Tabel 5 Urenbesteding 2013

Onderzoek	Totaal	%
Provinciale aanpak grondverwerving	448	5%
Toezicht op de gemeentefinanciën	1.693	19%
Concessieverlening openbaar vervoer	1.324	15%
Effectiviteit subsidies	419	5%
Social return	429	5%
Statenvragen	210	2%

Faunabeheer	498	6%
Houdstermaatschappij Fondsen Overijssel	158	2%
Onderwerpselectie	534	6%
Andere onderzoeksactiviteiten (incl. aanwezigheid commissie- en Statenvergaderingen)	387	4%
Totaal besteed aan onderzoek	6.098	70%

Bron: Eigen analyse o.b.v. tijdregistratiesysteem

De overige 30% aan uren besteedden we aan ondersteunende taken, waaronder interne projecten, werkoverleg, kennisdeling en -verwerving, management, administratie en overige activiteiten.

De eigen onderzoekscapaciteit is leidend bij de opzet en uitvoering van onderzoeken. Toch blijft het belangrijk om bij hele specifieke kennis, tijdelijk tekort aan capaciteit of als klankbord, externe deskundigheid in te huren. Voor 2013 hebben we ingehuurd voor de onderzoeken grondverwerving, toezicht, openbaar vervoer en de HFO.

BTW-compensatiefonds

Een enkele keer krijgen we vragen over het BTW-compensatiefonds. We maken graag van de gelegenheid gebruik een toelichting te geven. De achtergrond was dat na oprichting van de rekenkamer al snel bleek dat de rekenkamer (Gemeenschappelijke regeling) BTW-plichtig is. Het gaat dan bijvoorbeeld om de salarissen van het vaste personeel. Het vaste personeel is formeel in dienst van de provincie Gelderland. De provincie heeft een detachingscontract met de rekenkamer waar BTW over wordt gerekend. Ook over de externe inhuur moet BTW worden betaald. In totaal gaat het om ongeveer 17% van het totaal budget dat we dus niet zouden kunnen inzetten voor onderzoek. Al snel bleek dat de rekenkamer gebruik zou kunnen maken van het zogenaamde BTW-compensatiefonds. De provincies nemen dan de BTW-plicht over van de rekenkamer en krijgen deze gecompenseerd via het genoemde fonds. De rekenkamer heeft daardoor 100% beschikking over de provinciale bijdrage. Voor de provincies is deze maatregel budgetneutraal. Het gevolg is wel dat naast de jaarlijkse bijdrage van de provincie ook extra BTW-compensatie wordt afgedragen aan de rekenkamer. Echter deze BTW-compensatie krijgen de provincies weer terug via het BTW-compensatiefonds.

DEEL 2:

Jaarrekening

6 Staat van baten en lasten

In dit hoofdstuk treft u de staat van baten en lasten aan en wordt deze van een toelichting voorzien. De toelichting is gebaseerd conform hetgeen hierover is vastgesteld.

Staat van baten en lasten

In tabel 6 en 7 zijn de baten respectievelijk de lasten uit 2013 weergegeven.

Tabel 6 Baten 2013

Bijdragen provincies	Budget 2013	Realisatie 2013	Verschil 2013	Realisatie 2012
Bijdrage provincie Gelderland	324.253	324.253	0	382.895
Bijdrage provincie Overijssel	324.253	324.253	0	382.895
BTW bijdrage prov. Gelderland	57.068	74.810	17.741	59.214
BTW bijdrage prov. Overijssel	57.068	74.810	17.741	59.214
Totaal	762.642	798.126	35.484	884.219

Tabel 7 Lasten 2013

	Budget 2013	Realisatie 2013	Verschil 2013	Realisatie 2012
Bestuursvergoedingen	40.206	36.928	3.278	37.543
Salarissen vast personeel	445.497	326.118	119.379	323.240
Reis- en verblijfskosten	27.500	29.264	-1.764	29.711
Opleiding, vorming en training	17.820	7.599	10.221	10.029
Advertentiekosten werving personeel	0	0	0	1.280
<i>Subtotaal Bestuur en Personeel</i>	<i>531.023</i>	<i>399.909</i>	<i>131.114</i>	<i>401.803</i>
Externe deskundigen	41.769	43.230	-1.461	154.297
Uitzendkrachten	0	137.273	-137.273	82.833
<i>Subtotaal Inhuur</i>	<i>41.769</i>	<i>180.504</i>	<i>-138.734</i>	<i>237.130</i>
Energielasten	2.871	3.176	-305	2.712
Verzekeringen	697	524	173	204

	Budget 2013	Realisatie 2013	Vershil 2013	Realisatie 2012
Huren	27.945	27.762	183	27.089
Onroerende zaak belasting	500	518,71	-19	546
<i>Subtotaal Huisvesting</i>	<i>32.013</i>	<i>31.981</i>	<i>32</i>	<i>30.551</i>
Schoonmaakkosten	3.788	4.985	-1.197	4.063
Beveiliging	421	53	368	786
Onderhoudskosten	1.500	-244	1.744	3.427
Telefoonkosten	3.000	4.044	-1.044	5.587
<i>Subtotaal Servicekosten</i>	<i>8.709</i>	<i>8.837</i>	<i>-129</i>	<i>13.863</i>
Onderhoud computerapparatuur	7.000	10.658	-3.658	14.201
Extern drukwerk	6.000	1.398	4.602	7.123
Boeken	300	573,32	-273	204
Contributie en lidmaatschappen	1.500	1.690	-190	1.895
Aanschaf ICT en telefonie	2.956	70	2.886	13.028
<i>Subtotaal Informatievoorziening</i>	<i>17.756</i>	<i>14.389</i>	<i>3.385</i>	<i>36.451</i>
Kantoorbenodigdheden	3.404	3.410	-176	3.866
Uitbesteden administratie	4.224	4.224	0	8.448
Accountantskosten	4.240	4.250	-10	6.009
<i>Subtotaal Kantoor</i>	<i>11.868</i>	<i>11.884</i>	<i>-186</i>	<i>18.323</i>
Bankkosten	0	200	-200	-92
Algemene uitgaven	4.965	5.464	-499	7.061
<i>Subtotaal Overig</i>	<i>4.965</i>	<i>5.664</i>	<i>-699</i>	<i>6.969</i>
BTW-compensatiefonds	114.539	149.619	-35.080	118.428
Bedrijfsreserve				
Onverdeeld resultaat		-4.662		20.701
<i>Subtotaal Reserves</i>	<i>114.539</i>	<i>144.958</i>	<i>-35.080</i>	<i>139.129</i>
Totaal	762.642	798.126	-35.484	884.219

Toelichting op staat van baten en lasten

Baten

De Rekenkamer Oost-Nederland wordt ieder voor de helft gefinancierd door de provincies Overijssel en Gelderland. Voor 2013 was de bijdrage € 324.253,- per provincie.

De rekenkamer betaalt BTW over de door haar ingekochte leveringen en diensten. Op grond van de zogeheten transparantiemethode kan deze BTW door de provincies geclaimd worden bij het BTW compensatiefonds. Dit betekent per saldo dat het beschikbaar gestelde budget geheel ten goede kan komen aan activiteiten van de rekenkamer. Voor de beide provincies verloopt de BTW verrekening budgetneutraal. PS Overijssel, Gelderland en de Belastingdienst hebben vooraf goedkeuring verleend aan de werkwijze.

Lasten

In de staat van baten en lasten worden de uitgaven (realisatie) afgezet tegen de begrote budgetten van 2013. De cijfers worden van een toelichting voorzien wanneer:

- er sprake is van een afwijking van 10% meer of minder ten opzichte van het budget (bij verschillen die minder bedragen dan € 500,- wordt geen toelichting gegeven);
- of wanneer de afwijking meer is dan € 50.000,-.

Alle gerealiseerde bedragen zijn exclusief BTW. De BTW is apart gespecificeerd.

Hieronder volgen de posten waar de afwijking wordt toegelicht.

Bestuur en personeel

Salarissen vast personeel

Om de taakstelling op het budget te realiseren is beleid ingezet met als doel het aantal vaste personeelsleden te reduceren. Eén van de maatregelen was het bevorderen van detachering van vast personeel. Dit was succesvol maar leidde ook tot tijdelijke capaciteitsproblemen. Door tijdelijke inhuur van onderzoekers (zie post 'uitzendkrachten') en uitbesteding (post 'externe deskundigen') is dit capaciteitstekort opgevangen.

Opleidingen

Door de opleidingen waar mogelijk intern en groepsgewijs uit te voeren, worden kosten bespaard. Ook de detachering van twee personeelsleden heeft tot minder opleidingskosten geleid.

Inhuur

Externe deskundigen

De kosten voor externe deskundigen liggen in lijn met de begroting. Voor de verwachte hogere kostenbesteding in 2013 was per 31 december 2012 reeds een reservering gevormd die in 2013 in mindering is gebracht op de kosten voor de externe deskundigen.

Uitzendkrachten

Ter versterking van het onderzoeksteam hebben we (tijdelijk) twee onderzoekers ingehuurd (zie ook toelichting 'salarissen vast personeel').

Servicekosten

Schoonmaakkosten

In 2013 hebben we het tapijt in ons kantoorpand laten reinigen. Hierdoor vallen de schoonmaakkosten iets hoger uit dan gebruikelijk.

Telefoonkosten

In 2013 is het budget voor telefoonkosten naar beneden bijgesteld en zijn ook de telefoonkosten gedaald maar niet zoveel als verwacht. De mogelijkheden voor verdere reductie van de telefoonkosten zijn beperkt.

Informatievoorziening

Onderhoud computerapparatuur

Het in bedrijf houden van hard- en software blijkt hoger te liggen dan was voorzien. Nadere analyse wees uit dat het lease- en onderhoudscontract van de printer relatief duur was. Het lease- en onderhoudscontract is inmiddels aangepast om de kosten te verlagen.

Aanschaf telefonie en ICT

Het betreft hier enkele niet ingecalculeerde vervangingsinvesteringen.

Extern drukwerk

Aan het eind van boekjaar 2012 waren er twee rapporten waarvan nog aanzienlijke drukkosten werden verwacht in 2013. Door de snel voortgaande digitalisering is besloten om versneld niet of nauwelijks meer drukwerk te verrichten. De kosten voor extern drukwerk zijn aanzienlijk afgenomen en werpt nu zijn vruchten af. In de begroting 2015 zullen de kosten voor extern drukwerk aanzienlijk verder naar beneden worden bijgesteld.

Reserves

Bedrijfsreserve (overschot/tekort)

De rekenkamer heeft een bedrijfsreserve voor onder meer niet voorziene (onderzoeksgelateerde) kosten, zaken en investeringen in ICT, telefonie en kantoorinrichting voor zover deze niet uit de lopende begroting bekostigd kunnen worden. Om het tekort van 2013 af te dekken zal (voor het eerst) gebruik gemaakt worden van de bedrijfsreserve.

BTW-compensatiefonds

Het te declareren bedrag voor BTW teruggave via de provincies (budget neutraal) hangt direct samen met uitgavenposten waar BTW over betaald moet worden en is lager dan begroot.

Onverdeeld resultaat

Het onverdeelde resultaat van de Rekenkamer over 2013 heeft een nadelig saldo van € 4.662. Het saldo wordt ten laste gebracht van de bedrijfsreserve van de Rekenkamer.

7 Balans

Tabel 8 Balans per 31 december 2013

Activa	2013	2012	Passiva	2013	2012
BNG	148.843	247.510	Crediteuren	195.681	133.410
Postbank	5.450	4.926	Nog te betalen bedragen	13.894	136.157
Nog te ontvangen bedr.	45.354	31.155	Onverdeeld resultaat	-4.662	20.701
Vooruitbetaalde bedragen	0	9.010	Bedrijfsreserve	28.013	28.013
Debiteuren	33.279	25.679			
Totaal	232.926	318.280	Totaal	232.926	318.280

Toelichting op balans

29

Jaarstukken 2013

Crediteuren (passiva)

Het gaat voornamelijk om de personeelskosten van het vierde kwartaal die nog betaald moeten worden aan de provincie Gelderland.

Transitoria (passiva)

De nog te betalen kosten zijn lager omdat de meeste onderzoeken uit het onderzoeksprogramma 2013 in dat jaar zijn afgerond en de bijbehorende kosten daarom in 2013 konden worden geboekt.

Transitoria (activa)

Het gaat om nog te ontvangen bedragen waarvan de teruggave over het vierde kwartaal van de BTW van de beide provincies het meest substantieel zijn.

Onverdeelde resultaat

Deze post is gelijk aan het resultaat van de staat van baten en lasten.

Bedrijfsreserve

De bedrijfsreserve is conform de richtlijnen van de provincie Gelderland. De bedrijfsreserve is bedoeld voor onvoorziene risico's en de aanschaf van computerapparatuur, telefonie en meubilair en extra onderzoeksgerelateerde activiteiten voor zover daar in de exploitatie geen ruimte voor. In 2013 was het noodzakelijk de bedrijfsreserve te gebruiken om het tekort af te dekken.

8 Grondslagen van waardering en resultaatbepaling

Inleiding

De jaarrekening is opgemaakt met inachtneming van de voorschriften die het Besluit begroting en verantwoording provincies en gemeenten daarvoor geeft. Deze voorschriften zijn eveneens van toepassing op de Rekenkamer Oost-Nederland.

Grondslagen voor het opstellen van de jaarrekening

In de jaarrekening is onderscheid gemaakt tussen algemene en specifieke grondslagen van waardering en resultaatbepaling. De specifieke grondslagen betreffen enerzijds grondslagen zoals opgenomen in de 'Financiële verordening Gelderland 2003' (vastgesteld door Provinciale Staten) en de 'Uitvoeringsregeling Financiële Verordening Gelderland 2003' (nadere uitwerking van de financiële verordening door Gedeputeerde Staten). Anderzijds betreft het grondslagen die niet als zodanig zijn vastgelegd, maar de afgelopen jaren volgens de bestendige gedragslijn zijn gehanteerd.

Algemene uitgangspunten

De begrotingscijfers bestaan uit de primaire begroting en alle door het bestuur van de Rekenkamer Oost-Nederland goedgekeurde begrotingswijzigingen betreffende het verslagjaar.

Het stelsel van baten en lasten is van toepassing. Baten en lasten worden tot het brutobedrag verantwoord. Onder baten en lasten vallen ook de over het eigen vermogen berekende bespaarde rente.

De jaarrekening geeft, volgens normen die voor de provincie en dientengevolge voor de Rekenkamer Oost-Nederland als aanvaardbaar worden beschouwd, een zodanig inzicht dat een verantwoord oordeel kan worden gevormd over de financiële positie en over de baten en lasten.

De jaarrekening en de toelichtingen geven getrouw, duidelijk en stelselmatig de baten en lasten van het begrotingsjaar, evenals het saldo ervan weer. De jaarrekening geeft tevens een getrouw, duidelijk en stelselmatig inzicht in de financiële positie aan het einde van het begrotingsjaar.

De waardering van de activa en passiva en de bepaling van het resultaat vindt plaats op basis van historische kosten. Tenzij bij het desbetreffende balanshoofd anders is vermeld, worden de activa en passiva opgenomen tegen nominale waarden. De baten en lasten worden toegerekend aan het jaar waarop zij betrekking hebben. Baten en winsten worden slechts genomen voor zover zij op balansdatum zijn gerealiseerd. Verliezen en risico's die hun oorsprong vinden voor het einde van het begrotingsjaar, worden in acht genomen indien zij voor het opmaken van de jaarrekening bekend zijn geworden.

Personeelslasten worden in principe toegerekend aan het boekjaar waarop ze betrekking hebben. Als gevolg van het formele verbod op het opnemen van voorzieningen c.q. schulden uit hoofde van jaarlijks terugkerende arbeidskosten gerelateerde verplichtingen van vergelijkbaar volume worden sommige personele lasten echter toegerekend aan de periode waarin uitbetaling plaatsvindt; daarbij moet worden gedacht aan componenten zoals overlopende vakantiegeld- en verlofaanspraken en dergelijke.

Voor arbeidskosten gerelateerde verplichtingen van een jaarlijks vergelijkbaar volume wordt geen voorziening getroffen of op andere wijze een verplichting opgenomen. De referentieperiode is dezelfde als die van de meerjarenraming te weten vier jaar.

Activa

Vaste activa

Alle vaste activa zijn gewaardeerd tegen de verkrijgings- of vervaardigingsprijs. Specifieke investeringsbijdragen van derden worden op de desbetreffende investering in mindering gebracht; in die gevallen wordt op het saldo afgeschreven.

Materiële vaste activa met economisch nut.

Alle investeringen met een economisch nut - dit zijn verhandelbare dan wel middelen genererende investeringen - worden geactiveerd, tenzij sprake is van een ideaalcomplex.

Vlottende activa

Vorderingen en overlopende activa

De vorderingen worden gewaardeerd tegen nominale waarde. Voor verwachte oninbaarheid is een voorziening in mindering gebracht.

Liquide middelen en overlopende posten.

Deze activa worden tegen nominale waarde opgenomen.

Passiva

Vaste schulden

Vaste schulden worden gewaardeerd tegen de nominale waarde verminderd met gedane aflossingen. De vaste schulden hebben een rentetypische looptijd van één jaar of langer.

Vlottende passiva

De vlottende passiva worden gewaardeerd tegen de nominale waarde.

Specifieke grondslagen

Investerings, waardering activa en afschrijving.

Financiële verordening Gelderland 2003

De provincie Gelderland hanteert de volgende afschrijvingstermijnen voor investeringen met een economisch nut:

- geactiveerde kosten van agio en disagio: 5 jaar;
- bedrijfsgebouwen: 40 jaar;
- renovatie, restauratie en aankoop bedrijfsgebouwen: 20 jaar;
- veiligheidsvoorzieningen in bedrijfsgebouwen, telefooninstallaties en kantoormeubilair: 10 jaar;
- zware transportmiddelen, aanhangwagens, personenauto's, lichte motorvoertuigen en technische hulpmiddelen: 5 jaar;
- automatiseringsapparatuur en -programmatuur: 3 jaar;
- bijdragen aan activa in eigendom van derden: 15 jaar.

Op gronden en terrein wordt niet afgeschreven. Kosten verbonden aan het afsluiten van geldleningen worden direct ten laste van de exploitatie gebracht. De materiële vaste activa met economisch nut met een verkrijgingsprijs lager dan € 25.000,- worden niet geactiveerd, met uitzondering van gronden en terreinen die altijd worden geactiveerd.

Uitvoeringsregeling Financiële Verordening Gelderland 2003

Activa worden annuïteitsgewijs afgeschreven.

Op nieuwe activa wordt afgeschreven als op 30 juni van het jaar meer dan de helft van het begrote bedrag voor het nieuwe activum is uitgegeven. Het daaraan gerelateerde afschrijvingsbedrag wordt gebaseerd op:

- de begrote investering als nog niet het gehele begrote bedrag is uitgegeven;
- de werkelijke investering als geen bedragen meer worden uitgegeven.

De uitgaven tot en met 30 juni worden op 1 juli vastgesteld.

Rente

Bestendige gedragslijn

De jaarlijkse rente is berekend volgens de renteomslagmethodiek. De systematiek van renteomslag is als volgt. De rente die wordt omgeslagen betreft rente van opgenomen langlopende geldleningen, de toevoeging van rente of inflatiecorrectie aan reserves en voorzieningen (bespaarde rente) en de rente over het financieringstekort.

Alle reserves en voorzieningen krijgen een inflatiecorrectie teneinde de geplande activiteiten te kunnen blijven realiseren. Over het totaal aan reserves en voorzieningen wordt een rentevergoeding berekend tegen een rentepercentage dat gebaseerd is op de kapitaalmarktrentes van het afgelopen jaar. Het verschil tussen deze rentevergoeding en de inflatiecorrectie wordt toegevoegd aan de reserve 'Egalisatiefonds reserves en voorzieningen'.

De rente over het financieringstekort betreft een renteberekening over het verschil tussen de stand van de bestemmingsreserves en de boekwaarde van de vaste activa. Dit verschil wordt vervolgens vermenigvuldigd met een rentepercentage - afgeleid van geldmarkttarieven - en geeft het rentebedrag.

Over een beperkt aantal reserves en voorzieningen zijn specifieke voorschriften voor rentetoerekening bepaald door het Rijk c.q. de Europese Commissie. Het verschil met de toegerekende inflatiecorrectie wordt gecorrigeerd op de overrente die is toegerekend aan het 'Egalisatiefonds reserves en voorzieningen'.

De som van bovenstaande drie elementen (rente langlopende geldleningen, bespaarde rente en rente financieringstekort) wordt omgeslagen over de vaste activa. Vervolgens komt deze rente ten laste van functies, kostenplaatsen en activa.

Met de op balansdatum lopende rente van opgenomen en verstrekte langlopende geldleningen is rekening gehouden.

9 Overige gegevens

In dit hoofdstuk is in de eerste paragraaf de verklaring van de accountant bij de jaarrekening 2013 van de Rekenkamer opgenomen. Wijzigingen in accountantswetgeving hebben geleid tot een aanpassing van de accountantsverklaring die nu controleverklaring wordt genoemd. Vervolgens is in de tweede paragraaf een voorstel voor de resultaatsbestemming beschreven.

9.1 Controleverklaring van de onafhankelijke accountant

34

Jaarstukken 2013

Aan: het bestuur van de Rekenkamer Oost Nederland

Verklaring betreffende de jaarrekening

Wij hebben de op pagina 23 tot en met 33 opgenomen jaarrekening 2013 van Rekenkamer Oost Nederland te Deventer gecontroleerd. Deze jaarrekening bestaat uit de balans per 31 december 2013 en de staat van baten en lasten over 2013 met de toelichting, waarin zijn opgenomen een overzicht van de gehanteerde grondslagen voor financiële verslaggeving en andere toelichtingen.

Verantwoordelijkheid van het bestuur

Het bestuur van de Rekenkamer Oost Nederland is verantwoordelijk voor het opmaken van de jaarrekening, alsmede voor het opstellen van het jaarverslag, beide in overeenstemming met het Besluit begroting en verantwoording provincies en gemeenten. Deze verantwoordelijkheid houdt onder meer in dat de jaarrekening zowel de baten en lasten als de activa en passiva getrouw dient weer te geven, en dat de in de jaarrekening verantwoorde baten, lasten en balans-mutaties rechtmatig tot stand zijn gekomen. Rechtmatige totstandkoming betekent in overeenstemming met de begroting, en met de van toepassing zijnde wettelijke regelingen en provinciale verordeningen zoals door de Provincie Gelderland in het Statenbesluit PS2004-907 is bevestigd. Deze verantwoordelijkheid omvat onder meer: het ontwerpen, invoeren en in stand houden van een intern beheersingssysteem relevant voor het opmaken van en getrouw weergeven in de jaarrekening van zowel de baten en lasten als de activa en passiva, zodanig dat deze geen afwijkingen van materieel belang als gevolg van fraude of fouten

bevat en voor de naleving van de relevante wet- en regelgeving, het kiezen en toepassen van aanvaardbare grondslagen voor financiële verslaggeving en het maken van schattingen die onder de gegeven omstandigheden redelijk zijn.

Verantwoordelijkheid van de accountant

Onze verantwoordelijkheid is het geven van een oordeel over de jaarrekening op basis van onze controle, als bedoeld in artikel 217, tweede lid van de Provinciewet. Wij hebben onze controle verricht in overeenstemming met Nederlands recht, waaronder het Besluit accountantscontrole provincies en gemeente. Dienovereenkomstig zijn wij verplicht te voldoen aan de voor ons geldende gedragsnormen en zijn wij gehouden onze controle zodanig te plannen en uit te voeren dat een redelijke mate van zekerheid wordt verkregen dat de jaarrekening geen afwijkingen van materieel belang bevat.

Een controle omvat het uitvoeren van werkzaamheden ter verkrijging van controle-informatie over de bedragen en de toelichtingen in de jaarrekening. De keuze van de uit te voeren werkzaamheden is afhankelijk van de professionele oordeelsvorming van de accountant, waaronder begrepen zijn beoordeling van de risico's van afwijkingen van materieel belang als gevolg van fraude of fouten. In die beoordeling neemt de accountant in aanmerking het voor het opmaken van en getrouw weergeven in de jaarrekening van zowel de baten en lasten als de activa en passiva, alsmede het voor de naleving van de wet- en regelgeving relevante interne beheersingssysteem, teneinde een verantwoorde keuze te kunnen maken van de controlewerkzaamheden die onder de gegeven omstandigheden adequaat zij, maar die niet tot doel hebben een oordeel te geven over de effectiviteit van het interne beheersingssysteem van de Rekenkamer Oost Nederland. Tevens omvat een controle onder meer een evaluatie van de aanvaardbaarheid van de toegepaste grondslagen voor financiële verslaggeving, van de redelijkheid van schattingen die het bestuur van de Rekenkamer Oost Nederland heeft gemaakt, en een evaluatie van het algehele beeld van de jaarrekening.

De bij onze controle toegepaste goedkeuringstolerantie bedraagt voor fouten 1% van de totale lasten. Deze goedkeuringstolerantie is door de Provinciale Staten Gelderland in haar vergadering van 26 januari 2005 vastgesteld.

Wij zijn van mening dat de door ons verkregen controle-informatie voldoende en geschikt is om een onderbouwing voor ons oordeel te bieden.

Oordeel betreffende de jaarrekening

Naar ons oordeel geeft de jaarrekening van de Rekenkamer Oost Nederland een getrouw beeld van de grootte en de samenstelling van zowel de baten en lasten over 2013 als van de activa en passiva per 31 december 2013 in overeenstemming met het Besluit begroting en verantwoording provincies en gemeenten.

Voorts zijn wij van oordeel dat de in deze jaarrekening verantwoorde baten en lasten alsmede de balans-mutaties rechtmatig tot stand zijn gekomen in overeenstemming met de begroting en met de van toepassing zijnde wettelijke regelingen waaronder provinciale verordeningen.

Verklaring betreffende andere wettelijke voorschriften en/of voorschriften van regelgevende instanties

Op grond van de wettelijke verplichting ingevolge artikel 217 lid 3 onder d Provinciewet melden wij dat het jaarverslag, voor zover wij dat kunnen beoordelen, verenigbaar is met de jaarrekening.

Almelo, 10 april 2014

Eshuis Registeraccountants B.V.

drs. M.H.W. Schaepers RA

9.2 Voorstel voor resultaatbestemming

Het rekeningresultaat 2013 voor resultaatbestemming heeft een negatief resultaat van € 4.662. Het bestuur van de rekenkamer stelt voor het rekeningresultaat ten laste te brengen van de bedrijfsreserve van de rekenkamer.

Bijlagen

Bijlage 1:

Toelichting jaarrekening posten

Onder de jaarrekeningposten worden de volgende onderdelen gevat:

Bestuur en Personeel	
Bestuursvergoedingen en kosten	- Vergoedingen - Toelagen - Consignaties
Salarissen vast personeel	- Bruto salaris - Sociale lasten/premies - Secundaire arbeidsvoorwaarden - Eenmalige toelagen - Overwerk - Gratificaties - Overige personeelskosten
Opleidingen	- Cursussen - Seminars - Opleidingen
Reis- en verblijfkosten personeel	- Dienstreizen - Woon-werkverkeer
Advertentiekosten werving personeel	
Inhuur	
Externe deskundigen	- Inhuur extra capaciteit projecten - Uitbesteding onderzoeken
Uitzendkrachten	
Huisvesting	
Energiekosten	- Gas, water, licht
Verzekeringen	- Brand-/inboedelverzekering - Aansprakelijkheidsverzekering
Huren	
Onroerende zaak belasting	
Servicekosten	
Schoonmaakkosten	- Schoonmaak pand binnen en buiten
Beveiliging	
Telefoonkosten	- Vaste telefonie - Mobiele telefonie
Onderhoudskosten	
Informatievoorziening	
Onderhoud computerapparatuur	
Extern drukwerk	
Boeken	- Vakliteratuur - Abonnementen

Contributie lidmaatschappen	
Aanschaf automatiseringsapparatuur	- Laptops, server, netwerk etc.
Aanschaf telefonieapparatuur	- Telefooncentrale, vaste telefoons, mobiele telefoons
Kantoor	
Kantoorbenodigdheden	- Papier- en schrijfwaren - Postzegels - Kantoormachines
Aanschaf meubilair	- Kantoormeubelen (kasten, stoelen ed.) - Verlichting
Uitbesteding administratie aan prv. Gelderland	- Financiële administratie - Personele administratie
Accountantskosten	- Jaarrekening controle rekenkamer
Bankkosten	- Te betalen rente
Overig	
Overige opbrengsten	- Nagekomen claim van het BTW-compensatiefonds
Algemene kosten	- Tuinonderhoud, huishoudelijke zaken
Reserves	
BTW compensatie	- Te betalen BTW
Bedrijfsreserve (overschot/tekort)	- Bedrijfsreserve rekenkamer, max. 5% tot. Budget
Onverdeeld resultaat	- Saldo van baten en lasten